

Anderš, J.: Ukrajinština vážně i vesele. Vydala Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc 1999, 268 s.

Набута незалежність України (нещодавно молода держава відсвяткувала своє перше десятиліття – Акт проголошення незалежності був прийнятий 24 серпня 1991 р.) призвела до виразно ширших прямих (на відміну від опосередкованих у зв'язку з попереднім республіканським статусом у межах бувшого Радянського Союзу) політичних, економічних, наукових та інших контактів, що, відповідно, стимулювало появу в самій Україні та за її межами, в близькому і далекому зарубіжжі, значної кількості нових наукових центрів і навчальних закладів, спрямованих як на наукове дослідження так і на практичне вивчення української мови та літератури.

Вищезазначене певним чином зумовило й рішення Міністерства освіти Чеської республіки сприяти відкриттю на Філософських факультетах університетів у Брно (1993 р.), а пізніше й в Оломоуці (2000 р.) спеціалізації «українська мова та література», що, в свою чергу, порушило питання про термінове створення підручників і посібників різних рівнів та спрямувань для забезпечення навчального процесу та підготовки власних майбутніх фахівців-україністів. Цілком зрозуміло, що на той час відчувався значний дефіцит відповідної навчальної та навчально-методичної літератури в багатьох країнах світу, включаючи й саму Україну (де, як нами вже було зазначено в попередній рецензії, з відомих причин, лише протягом останніх років почав бурхливо розвиватися практично новий і для «материкових» викладачів-україністів лінгвометодичний напрямок, що може бути означений «українська мова як іноземна», див. *Зубов М. І., Кочіш М.: Навчальні тексти і діалоги з української мови для початківців. JATEPpress, Серед, 1999, 123 s. – Opera Slavica R. X., č. 4. s. 64–65. ISSN-1211-7676. 2000 (ukr.)*).

Отож, як своєрідну відповідь і своєчасну реакцію на нагальні потреби чеського суспільства можна розглядати й посібник відомого українського та чеського славіста, доктора філологічних наук, професора Й. Андерша під нетрадиційною для такого роду праць назвою *Ukrajinština vážně i vesele*, котрий є складовою частиною ряду його публікацій, присвячених цій проблематиці й викликаних вищевказаними взаємопов'язаними та взаємозумовленими причинами (*Ukrajinško-české dialogy / jazyková etiketa / Olomouc 1996; Ukrajinško-české dialogy / Jazyková etiketa, Vzory dokumentů / Brno 1998; у співавторстві з Л. Даниленко Praktický česko-ukrajinský slovník / Ekonomika. Finance. Obchod / Olomouc 2000*).

Як зазначає сам автор у вступній частині, підручник призначений, перш за все, студентам- україністам та русистам, але може бути використаний також і тими, хто хоче вивчити українську мову самостійно.

Посібник складається з 19 лекцій, які побудовані за схемою: тексти, присвячені традиційним для багатьох аналогічних публікацій темам (Моя родина, У гастрономі, У ресторані, В універмазі, У перукарні, На поштамті, Місяці року, Квартира, Зовнішність людини, Характер людини та ін.), фонетичний і граматичний матеріал (спрямований на ознайомлення з основними поняттями,

без яких неможливе системне вивчення мови, та з особливостями парадигматики іменних і дієслівних одиниць; крім того в цій частині слід віддати належне намаганням автора звернути увагу на спільні й відмінні риси обох мов), вправи, слова, словосполучення та питання до тексту. Варто також зазначити, що автором в багатьох випадках крім текстового міні-словника подається значно ширший лексичний інвентар, спрямований на збагачення лексики студента в тій чи іншій галузі. В посібнику крім того представлені зразки найчастіше вживаних формул мовленнєвого етикету, офіційних документів особистого та «виробничого» характеру (автобіографія, характеристика, доручення, довідка, розписка, запрошення, угода, свідоцтво про народження та одруження, установчий договір). Слід звернути увагу також на матеріали публікації, котрі несуть в собі країнознавчу та культурологічну цінність. Це, насамперед, подані у посібнику тексти про Київ – столицю України, Дні тижня, Із щоденникових записів (О. Довженка), державний гімн України, а також популярні українські народні й авторські пісні та вірші відомих і улюблених поетів (М. Рильський, В. Сосюра, О. Олесь, В. Симоненко, А. Малишко, Д. Павличко, М. Луків та ін.).

Загальновідомо, що однією із суттєвих складових характеру українців є невмирущий гумор. Українці люблять жартувати, сміятися, люблять гостре слівце. Отож, мабуть, добре знаючи це, автор практично до кожної лекції включив веселі оповідання й анекдоти, намагаючись створити в такий спосіб атмосферу невимушеності, а тим самим кращого та швидшого запам'ятовування матеріалу й активізації навичок усного та писемного мовлення.

Цінною як для викладача, так і для студента є також друга частина посібника під назвою «Українські тексти для читання і вправ». Тут представлені зразки художньої прози та поезії визначних українських митців 19–20 ст., починаючи «Енеїдою» І. Котляревського, Г. Квітку-Основ'яненком, П. Гулаком-Артемівським і закінчуючи Б. Стусом, Б. Олійником, І. Драчем та ін. (загалом більше тридцяти авторів).

Третя частина – це додатки, серед яких знаходимо таблиці, що допоможуть не лише студенту, а й будь-кому, хто буде мати бажання ознайомитися з правилами переписування/транслітерації антропонімів і топонімів з чеської мови на українську й навпаки, таблиці відмінювання та утворення ступенів порівняння, а також словничок українських лінгвістичних термінів.

Вважаємо, що матеріали, запропоновані проф. Й. Андершем у посібнику, з методичної точки зору спрямовані на практичне оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності, а саме аудіюванням, мовленням, читанням, письмом, а звідси, на забезпечення умов оволодіння фаховими дисциплінами українською мовою та підготовку до спілкування як на побутовому, так і, потенційно – згодом, на соціально-політичному та культурному рівнях.

Представлена праця може прислужитися не лише вузьким фахівцям, зокрема – викладачам української мови як іноземної та студентам-україністам в Чехії, а й усім тим, хто цікавиться минулим і сьогоденням України, її культурою та народом, який створив цю чарівну мелодійну мову, котра за кількістю носіїв посідає друге місце в світі серед слов'янських і почесне місце в другій

десять мов після китайської, англійської, гінді й урду, російської, німецької, японської, іспанської, індонезійської, арабської, бенгалі, португальської, французької та італійської.

Галина Миронова

Романов, А. Ю.: *Англицизмы и американизмы в русском языке и отношение к ним*. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУ, 2000г. 152 с. ISBN 5-288-02731-5.

Práce je věnována aktuální problematice přejímání anglických lexikálních prostředků do současné ruštiny v širokém kulturním, sociolingvistickém i psycholingvistickém aspektu. Proces přejímání se tak hodnotí komplexně, tj. z hlediska historie rusko-anglických kulturních vztahů, z hlediska stavu ruské společnosti v 90. letech 20. století i z hlediska obecných tendencí v současné ruštině. Zvláštní důraz se klade na hodnocení tohoto jevu běžnými nositeli jazyka či odbornými autoritami (sociologové, spisovatelé, publicisté).

Práce má následující strukturu: předmluva, deset kapitol, závěr, rozsáhlý přehled sekundární literatury (přes 200 položek v ruštině, angličtině i češtině), předmětný a jmenný rejstřík, na závěr se uvádí rejstřík citovaných anglicismů.

Samotný obsah lze rozdělit do dvou částí – části převážně sociolingvistické a kulturní a části ryze lingvistické. Část sociolingvistická a kulturní obsahuje šest kapitol. Zde autor podává výklad historie rusko-anglických jazykových i společenských vztahů od poloviny 16. století do současnosti a věnuje se společenskému hodnocení anglicismů v ruštině a problematice jazykové politiky státu. Sám autor prosazuje politiku tzv. umírněného purismu, který toleruje funkčně podmíněné přejímky, ale odmítá přejímky s plnohodnotným ekvivalentem v ruštině (př. *тинейджер – подросток*). A. Ju. Romanov se opírá o velmi početnou odbornou literaturu a uvádí příklady obdobných jevů i v jiných jazycích (př. francouzština pod vlivem angličtiny, čeština pod vlivem němčiny aj.). Velmi zajímavý je i prezentovaný sociolingvistický průzkum, v němž se autorovi podařilo prokázat celkově negativní hodnocení anglicismů ruskými mluvčími (72 % dotázaných si spojuje tyto výpůjčky se zápornými asociacemi) a popřít některé obecně tradované předpoklady (př. negativní hodnocení nezávisí na věku respondentů).

Druhá, čistě lingvistická část práce obsahuje čtyři kapitoly. Autor zde po zevrubném přehledu odborné literatury za posledních třicet let definuje svůj objekt výzkumu jako přímé lexikální výpůjčky z angličtiny do ruštiny ve třech možných stupních asimilace, tj. barbarismy („transplantáty“), transliterované výpůjčky a výpůjčky vlastní („praktická transkripce“). Dále se podrobně věnuje hlavním tematickým oblastem (tj. jazyk výpočetní techniky, současné hudby a obchodu) a upozorňuje na specifické funkce i formální zákonitosti v užití anglicismů ve slangu mládeže. Na závěr pak A. Ju. Romanov názorně dokládá celou škálu funkcí, které anglicismy a amerikanismy v současném ruském textu plní.